Štev. 47. V Ljubljani, 20. novembra 1908. XLVIII. leto.

UČITELJSKI TOVARIŠ

Glasilo avstrijskega jugoslovanskega učiteljstva

Vse spise, v oceno poslane knjige itd. je pošiljati samo na naslov:
Uredništvo Učiteljskega Tovariša v Idriji.
Rokopisov ne vračamo.
Vse pošiljatve je pošiljati **franko.**

Učiteljski Tovariš izhaja vsak petek popoldne. Ako je ta dan praznik, izide list dan pozneje.
Vse leto velja . . . 8 K
pol leta . . . . . 4 „
četrt leta . . . . . 2 „
posamezne številke po 10 h.

Za oznanila je plačati od enostolpne petit-vrste,
če se tiska enkrat . . 14 h
„ „ „ dvakrat . . 12 „
„ „ „ trikrat . . 10 „
za nadaljna uvrščenja od petit-vrste po 8 h.
Oznanila sprejema Učiteljska tiskarna (telefon št. 118).

Za reklamne notice, pojasnila, poslana, razpise služb je plačati po 20 h za petit-vrsto.
Priloge poleg poštnine 6 K.

Naročnino, reklamacije, to je vse administrativne stvari je pošiljati samo na naslov:
Upravništvo Učiteljskega Tovariša v Ljubljani, Gradišče št. 2.
Poštna hranilnica št. 53.160.
Reklamacije so proste poštnine.

Socialne razmere učiteljstva.*)

Poroča A. Pesek.

I.

Štajerski deželni zbor je sklenil, da se ljudskošolskemu učiteljstvu vštejeta dve provizorični leti pred izkušnjo sposobnosti. O tem še poročam natančneje, ker mi je obljubil neki štaj. deželni poslanec, da mi v kratkem pošlje podatke. — Vse druge prošnje za regulacijo plač, za pomaknitev šol v višje plačilne razrede, je štajerski deželni zbor principialno odklonil.

Učiteljstvo se naj uči iz tega, da je treba, da tudi ono „principialno“ postopa posebno pri volitvah in kandidaturo tega ali onega „principialno odkloni.“

II.

Šolski sluge na Dunaju dobe po 35letnem službovanju polno pokojnino in tudi vso stanarino, učitelj na Dunaju pa mora služiti 40 let, in ker se dve provizorični leti pred izkušnjo sposobnosti ne vštejeta — celo torej 42 let, da dobi polno pokojnino in polovico stanarine. Ker mora sedem let dlje služiti nego šolski sluga dobi le polovico stanarine! Oj, ti ljuba krščanskosocialna pravičnost in naklonjenost napram učiteljstvu!

III.

V svojem referatu na skupščini „Zaveze“ v Gorici sem primerjal plače, predizobrazbo in delo učiteljstva in častnikov ter prišel do zaključkov, ki z bengalično lučjo osvetljujejo vnebovpijočo krivico, ki se godi učiteljstvu. Ne le častniki, temveč celo podčastniki so na boljem nego učitelj, kar kaže naslednji slučaj.

Učitelj Tomaž Raimund, ki je služboval nazadnje v Gödingu na Moravskem, je izstopil iz ljudskošolske službe in vstopil v vojaško kot **podčastnik.** Služil je že prej štiri leta kot podčastnik ter pravi, da lažje izhaja kot podčastnik nego kot učitelj. Vrnil se je v vojaško službo, ker ima tam upanje na izboljšanje plače, ker se vlada poteguje z vsemi močmi, da izposluje regulacijo plač vojaštvu, regulacijo učiteljskih plač pa vlada na vse mogoče načine — ovira. Lepa perspektiva: učitelj postane podčastnik, da si izboljša gmotno stanje! In to se ni zgodila v Galiciji ali na Tirolskem ali — Kranjskem, temveč na Moravskem! Ta slučaj bolje osvetljuje naše bedno stanje nego vse peticije.

*) Pod tem naslovom bom poročal o dogodkih in slučajih, ki so v kakršnikoli zvezi z regulacijo učiteljskih plač ali ki osvetljujejo naše bedno stanje in kažejo veliko krivico, ki jo dela človeka družba učiteljstvu s tem, da ne upošteva dela učiteljevega tako, kakor bi morala. Upam, da s tem, da take dogodke in slučaje zberem in objavim, koristim našim upravičenim zahtevam, ker kamen do kamena . . . Predvsem pa hočem s temi članki podati tovarišem gradiva, ki ga naj na shodih in drugod uporabljajo, ko bo treba naše zahteve utemeljiti. Če mogoče tudi ne bo vse uporabno, vendar pa menim, da bo vmes marsikatero dobro zrnce.

Korak naprej.

Na glavnem občnem zboru „Narodne stranke“, ki se je vršil dne 8. t. m. v Celju, je tovariš A. Pesek opozoril na dr. Eppingerjev predlog, da naj država pomaga deželam na ta način, da prevzame polovico stroškov za ljudsko šolstvo. Ker pride ta predlog v državnem zboru kmalu na razpravo, je prosil, da bi se državna poslanca „Nar. stranke“, Roblek in Ježovnik, zavzela za ta predlog in ga podpirala. Oba sta obljubila to storiti, in poslanec Roblek je še poudarjal, da se bosta zavzela za ta predlog ne le zaradi tega, ker je važen in koristen, temveč se morata zavzeti zanj že tudi zaradi tega, ker sta bila izvoljena na programu, da se naj ljudsko šolstvo podržavi.

To izjavo je vzel tov. Pesek v imenu učiteljstva z veseljem na znanje ter dejal, da je opozoril na ta Eppingerjev predlog, ker je to prvi korak k podržavljenju šolstva. V nadaljnem govoru je kazal na veliki pomen dobrega šolstva za ljudstvo in baš za majhne narode. Slovenci se bomo mogli le tedaj obraniti tujih navalov, če bomo svojim velikim tekmecem v izobrazbi, duševni in moralni moči ne le enaki, temveč če jih bomo v tem še celo nadkriljevali. Kar nam manjka na številu, to moramo nadomestiti z notranjo silo in izdatnostjo. To si pa pridobi narod le v razvitem šolstvu, ne pa v enorazrednicah in pri poldnevnem pouku. Šolstvo je za nas večjega in važnejega pomena, kakor pa za velike narode. Naše ljudstvo ni nasprotno šolam zaradi pouka — ne, ono je vedoželjno in vsak želi, da bi se njegovi otroci več naučili, kakor zna sam — nasprotno je le stroškom, ki jih provzroča šolstvo. Ker si je država pridržala nadzorstvo nad šolstvom, naj prevzame tudi stroške. Če ima denar za kasarne, bi ga morala imeti tudi za šolstvo. La nij e imela država 146 milijonov K prebitka, naj da nekaj tega denarja za šolstvo, da se dežele in občine razbremene. Končno je govornik pozival in prosil „Nar. stranko“, naj — ker bo pričela prirejati shode — povsod stavi zadevo o Eppingerjevem predlogu na dnevni red, da se ljudstvu pojasni zadeva. Na vseh shodih se naj predlagajo resolucije, v katerih se zahteva, da naj država pomaga sanirati deželne finance na ta način, kakor je predlagal dr. Eppinger v enketi za saniranje deželnih financ in kakor je ta enketa tudi z večino glasov sklenila — da prevzame država polovico stroškov za ljudsko šolstvo. Take resolucije naj pošiljajo parlamentu in ministrstvu.

Vsi zborovalci so izvajanjem govornika navdušeno pritrjevali, in dr. Kukovec je v imenu izvrševalnega odbora stranke obljubil, da bo stranka storila, kakor je predlagal tov. Pesek.

Če se to izvrši, je storjen lep korak naprej za izboljšanje šolstva in probujo ljudstva, in učiteljstvo bo skrbno pazilo, da ostane „Nar. stranka“ zvesta svoji obljubi. Pa tudi učiteljstvo naj ne drži rok križem, naj ne sedi v toplem kotičku doma za pečjo, temveč naj gre krepko na delo med ljudstvo!

Vladni načrt o starostnem in invaliditetnem zavarovanju.

Zakonski načrt o socialnem zavarovanju je vlada predložila državnemu zboru. Da bodo tudi naši čitatelji poučeni o tem novem zakonskem načrtu, oziroma da bodo lahko poučili druge, navajamo glavne zakonske določbe. Načrt vsebuje kodifikacijo dosedanjega zavarovanja delavcev (zavarovanje proti bolezni in nezgodi), zavarovanje proti invaliditeti delavcev, končno zavarovanje na starost delavcev samostojnih (malih posestnikov, malih obrtnikov in malih trgovcev).

Za vse te panoge socialnega zavarovanja se ustanovi enotni sistem, kakršnega ni bilo dosedaj še v nobeni državi.

Zavarovanje za starost in invaliditeto temelji glavno na sodelovanju samopomoči in državne pomoči. Pri delavcih se pritegnejo poleg tega še delodajalci k plačevanju na isti način kot delavci.

Vobče se pritegnejo vsi, ki niso zaradi malih dohodkov sposobni skrbeti s pomočjo štedenja za svojo starost, k zavarovanju, vseeno ali delujejo kot samostojniki ali zavisniki.

Bolniško zavarovanje se razširi na vse dninarje, tudi na poljske, domače delavce in posle.

Plačila bolniških zavarovalnic se jako povišajo na ta način, da se razširi doba bolniških podpor od dvajsetih tednov na eno leto.

Glede zavarovanja proti nezgodam obstoja važna izprememba v tem, da pripada 10 odstotni prispevek na delavce, in da nosijo bremena zavarovanja proti nezgodam izključno podjetniki.

Glede invaliditetnega in nezgodnega zavarovanja se uvede prisilno zavarovanje.

Razmere med delavstvom in samostojnimi so v toliko različne, da pride pri prvih zavarovanje proti invaliditeti v prvi vrsti v poštev, pri samostojnih pa je važnejša točka zavarovanje za starost.

LISTEK.

Dr. Ivan Dečko.

Dne 6. t. l. so na okoliškem pokopališču v Celju položili k zadnjemu počitku dr. Ivana Dečka, bivšega odvetnika in deželnega poslanca v Celju. Sijajen pogreb, kakršnega še ni imel kmalu kak štajerski rodoljub, je pokazal, kaka nenadomestna izguba je zadela štajerske Slovence. Ni mogoče proslaviti spomina tega velikega moža z nekaj vrstami, v ta namen spiše g. dr. V. Kukovec, voditelj narodne stranke, obširen življenjepis.

Štajersko slovensko učiteljstvo žaluje ob njegovem grobu, saj je rajni iskreno čuvstvoval z bednim položajem učiteljstva. Kot deželni poslanec se je pred leti udeležil sklicanega shoda štajerskega slovenskega učiteljstva v Celju zaradi izboljšanja neznosnega gmotnega položaja, se živo zanimal za naše težnje in bil edno njih zagovornik.

Ko se je l. 1887. osnovala „Zaveza slovenskih učiteljskih društev“, je imela ta mnogo nasprotnikov ne samo pri Nemcih, nego tudi v vladnih krogih. Po odobrenju „Zavezinih“ pravil je zahtevala vlada od osnovalnega odbora, naj se do novega leta 1888. skliče ustanovno zborovanje, sicer se „Zaveza“ razpusti. Na ta način je hotelo takrat okrajno glavarstvo v Celju zatreti neljubo jim slovensko učiteljsko društvo. Dr. Dečko, naprošen za svet in podporo, je takoj brezplačno sestavil vlogo na ljubljanski magistrat in c. kr. okrajno glavarstvo v Celju. S tem, da se je naznanilo c. kr. okrajnemu glavarstvu v Celju, da se vrši ustanovni shod „Zaveze“ o veliki noči l. 1888. v Ljubljani, so se preprečile zlobne nakane naših sovražnikov. Slovenskemu učiteljstvu torej pri tej bridki priliki kličemo v spomin, da je rajni dr. Ivan Dečko pomagal pri ustanovitvi naše dične „Zaveze“.

Slava njegovemu spominu!

Delavsko vseučilišče „Ruskin College“ v Oksfordu na Angleškem.

Medtem ko se je poprej pečala z vseučiliškimi študijami samo mladina privilegovanih razredov angleške družbe — a tudi drugod dozdaj ni veliko drugače — se je začela tam graditi nova stavba, katere smoter popolnoma odgovarja modernemu mišljenskemu toku. V imenu gesla „veda za vsakega“ je nastal zdaj zavod, noseč naziv „Ruskin College“ ki je prva delavska univerza v čistem pomenu tega izraza. Prvi podnet k ustanovitvi tega zavoda sta dala Američana Vrovman in Beard; Američanka Graffinova je darovala prve fonde; potrebne k izvedenju te misli.

„Ruskin College“ je postal pred šestimi leti ter si stavil za nalogo izobraziti mlade in zmožne delavce ter na ta način jih pripraviti k vodstvu in upravljanju strokovnih zvez in delavskih združenj. Kakor na Angleškem sploh vsako vseučilišče, tako je tudi „Ruskin College“ podobno internatu, kar dijakom omogučuje, da se morejo brez skrbi za vsakdanji kruh celo leto, v slučajih tudi dve leti posvetiti izključno samo znanstvenemu delu. Študijski načrt, kakor sploh sestav celega zavoda je tega načina, da bi se zmožni delavci ne odtujili svojemu poklicu, ampak nasprotno, da bi delavskemu razredu bil zagotovljen stalni priliv inteligentnih sil, zmožnih javnega, organizatoričnega delovanja, ki bi mogli izdatno in z uspehom se truditi v vznešenem izobraževalnem delu svojih sodrugov.

Predavanja na vseučilišču obsegajo te-le predmete: sociologija, razvojna teorija, logika, psihologija, narodno gospodarstvo, zgodovina industrije, zgodovina socialnih tokov in smeri, vprašanja politiška in društvena, zgodovina državnih zistemov, temelji splošnega gospodarstva, šolsko zakonodajstvo. Poleg tega se posveča mnogo časa vajam v slogu in govorništvu, tako da bi dijakom, zapustivšim „Ruskin College“, jasno izražanje misli v govorjeni kakor tudi v pisani besedi ne činio